

یادداشت

تلاش‌های مثرثمر برای عضویت در بریکس و شانگهای امیرعبداللهیان، وزیری که به توسعه روابط با همسایگان اعتقاد قلبی داشت

علی موسوی‌خلخالی

حسین امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه دولت سیزدهم، به ریاست سیدابراهیم رئیسی، روز یکشنبه ۳۰ اردیبهشت در یک سانحه هوایی به همراه رئیس جمهوری کشورمان شهید شد. امیرعبداللهیان سکاندار سیاست‌های تعریف‌شده دولت سیزدهم بود و در این راستا تلاش می‌کرد سکنان سیاست خارجی کشور را به بهترین‌نحو ممکن هدایت کند. امیرعبداللهیان در دوره سه‌ساله وزارتش دو بحران بزرگ جهانی را تجربه کرد که دستگاه دیپلماسی تحت کنترل او نهایت تلاش خود را کرد تا حد امکان آن بحران‌ها دامن‌گیر جمهوری اسلامی ایران نشود. یکی جنگ اوکراین بود که وی به صراحت اعلام کرد تمامیت ارضی اوکراین را به رسمیت می‌شناسد، اگرچه جانب هیچ‌کدام از طرفین جنگ را نمی‌گیرد و اصل بی‌طرفی را رعایت می‌کند. او در همان روزهای آغاز جنگ از دیپلمات‌های ارشدی بود که در مسکو حضور یافت و تلاش کرد در مدیریت بحران سهم داشته باشد. دیگری جنگ خانمان‌سوز غزه بود که وی سفرهای فشرده و توأمانی را به اقصی‌نقاط جهان انجام داد تا ضمن محکومیت جنایات اسرائیل در غزه، جلوی این جنگ را بگیرد. یکی از مهم‌ترین آنها سفر اسفند ۱۴۰۲ به جده برای شرکت در کنفرانس سازمان کشورهای اسلامی بود که نگارنده نیز وی را همراهی کرده بود و از نزدیک تلاش‌های همه‌جانبه او را برای محکومیت جنایات اسرائیل و توقف فوری جنگ در غزه شاهد بود. امیرعبداللهیان همچنین یکی از مجریان اصلی سیاست توسعه روابط با همسایگان بود که دیپلماسی اصلی دولت سیزدهم بود. در دوره او روابط ایران با کشورهای همسایه به خوبی گسترش یافت و بسیاری از اشکالاتی که در روابط ایران با کشورهای عربستان سعودی و جهش در روابط ایران و پاکستان بود. در سال ۱۴۰۲ روابط ایران و پاکستان به تنش دچار شد و کار به برخورد نظامی کشید که با ورود فوری او به صحنه روابط دو کشور، نه‌تنها خیلی زود سوءتفاهم‌ها حل شدند بلکه توانست مقدمات سفر باشکوه رئیس جمهوری را به اسلام‌آباد فراهم کند. در رابطه با عربستان نیز اگرچه معمار اصلی عادی‌سازی روابط علی شمخانی به عنوان دبیر شورای عالی امنیت ملی بود، اما تسهیل در روند اداری روابط دو کشور و سرعت‌بخشیدن به افتتاح سفارتخانه‌ها و همچنین تشدید مراودات دیپلماتیک میان دو کشور نتیجه تلاش‌های او بود. امیرعبداللهیان به دیپلماسی اقتصادی اعتقاد راسخ داشت و برای همین در سفرهای خود به پایتخت‌های مختلف به‌ویژه کشورهای همسایه توجه ویژه‌ای به مناسبات اقتصادی داشت. در دوره او استقرار راین‌های اقتصادی در کشورهای مختلف مجدداً افزایش یافت و مناسبات اقتصادی ایران با کشورهای نظیر امارات متحده عربی، پاکستان، روسیه، ارمنستان، ترکمنستان و کشورهای دیگر رشد قابل قبولی را شاهد بود. مثلاً مناسبات اقتصادی ایران و پاکستان از یک میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۳.۵ میلیارد دلار ارتقا یافت و حجم مبادلات ایران و امارات به حدود ۲۰ میلیارد دلار رسید. همچنین در چارچوب روابط ایران با اوراسیا و مناسبات اقتصادی ایران با این اتحادیه توانست جهش قابل قبولی در صادرات ایران به کشورهای این حوزه ایجاد کند و حتی مناسبات اقتصادی ایران با روسیه از حدود ۱.۳ میلیارد دلار به ۳.۶ میلیارد دلار جهش یافت. او همچنین توانست احداث خط لوله گازی ایران و پاکستان را پیش ببرد و در سفر رئیس‌جمهور به اسلام‌آباد توافق‌نامه آن را رسماً امضا کند و طرف پاکستانی را به عملیاتی‌کردن این توافق ترغیب کند. همچنین با پیگیری‌های دیپلماتیک خود توانست حضور هند در بندر چابهار را احیا کند و این کشور را در توسعه این بندر متعهدتر کند. در رابطه با آذربایجان نیز امیرعبداللهیان تلاش کرد در عین حفظ بی‌طرفی در تنش‌های به‌وجودآمده میان این کشور با ارمنستان، اختلافات پیش‌آمده را به خوبی مدیریت کند و برای رفع سوءتفاهم‌های پیش‌آمده نهایت تلاش خود را به کار گیرد. بازگرداندن روابط تهران-باکو هم‌زمان با افتتاح کنسولگری ارمنستان در تبریز حاصل تلاش‌های او در حوزه قفقاز بود. آخرین تلاش امیرعبداللهیان عادی‌سازی روابط با مصر بود که می‌گفت دو طرف گام‌های اساسی برای عادی‌سازی روابط برداشته‌اند و به‌زودی سطح روابط دیپلماتیک از سطح حافظ منافع بالاتر خواهد رفت. همچنین گسترش روابط با کشورهای عربی شمال و شرق آفریقا از ابتکارات او به شمار می‌رفت که احیای روابط با سودان و لیبی به نام او ثبت شد. در دوره صدارت امیرعبداللهیان بر وزارت امور خارجه، ایران به عضویت سازمان شانگهای و گروه بریکس درآمد که اگر مقدمات اولی در دوره دولت قبل آغاز شده بود، عضویت در دومی با ابتکار و پیگیری‌های جدی دولت سیزدهم و شخص وزیر امور خارجه محقق شد. این دو سازمان بین‌المللی امنیتی و اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند و به عنوان بلوک جدید شرق در برابر غرب تعریف می‌شوند. در موضوع مذاکرات رفع تحریم‌ها اگرچه هنوز مذاکرات مربوطه به سرانجام نرسیده است اما او از جمله افراد دولت سیزدهم بود که بر حفظ میز مذاکره برای رفع تحریم‌ها همواره تأکید می‌کرد و برای تسهیل مذاکرات نهایت تلاش خود را به کار برد. امیرعبداللهیان چهره میانه‌روی انقلابی‌ای بود که در دوران وزارت خود توانست چهره دیپلماتیک مقبولی از خود در نهاد‌های بین‌المللی ایجاد کند و با وزرای امور خارجه کشورهای نظیر سوریه و ترکیه مناسبات دوستانه‌ای برقرار کند. نگارنده رفتار دوستانه این دو وزیر امور خارجه را از نزدیک با مرحوم امیرعبداللهیان دیده بود. امیرعبداللهیان اگرچه توانست به سرانجام رسیدن بسیاری از برنامه‌های دیپلماتیکی را که تعریف کرده بود شاهد باشد، اما زمینه‌ساز بسیاری از مناسبات دیپلماتیک در عرصه دیپلماسی کشور بوده است. یادش گرامی.

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در پیامی «درگذشت شهادت‌گونه» حجت‌الاسلام سیدابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور اسلامی ایران، دکتر امیرعبداللهیان، وزیر امور خارجه، حجت‌الاسلاموالمسلمین آل‌هاشم، نماینده ولی‌فقیه در آذربایجان شرقی، دکتر رحمتی، استاندار آذربایجان شرقی و همراهان گرامی ایشان در سانحه هوایی را تسلیت گفتند.

متن پیام تسلیت رهبر انقلاب اسلامی به این شرح است:

«بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، انا لله و انا الیه راجعون، با اندوه و تأسف فراوان خبر تلخ درگذشت شهادت‌گونه عالم مجاهد، رئیس‌جمهور مردمی و باکفایت و پرتلاش، خادم‌الرضا علیه‌السلام جناب حجة‌الاسلاموالمسلمین آقای حاج سید ابراهیم رئیسی و همراهان گرامی ایشان رضوان‌الله علیهم را دریافت کردم. این حادثه ناگوار در اثنای یک تلاش خدمت‌رسانی اتفاق افتاد؛ همه مدت مسئولیت این اندران بزرگوار و فداکار چه در دوران کوتاه ریاست‌جمهوری و چه پیش از آن، یکسره به تلاش بی‌وقفه در خدمت به مردم و به کشور و به اسلام سپری شد.

رئیسوی عزیز خستگی نمی‌شناخت. در این حادثه تلخ، ملت ایران، خدمتگزار صمیمی و مخلص

رهبر انقلاب:۵ روز عزای عمومی اعلام می‌کنم

با باززشی را از دست داد. برای او صلاح و رضایت مردم که حاکی از رضایت الهی است بر همه چیز ترجیح داشت، از این رو آرزوگی‌هایش از ناسیاسی و طعن برخی بدخواهان، مانع تلاش شبانه‌روزی‌اش برای یشرف‌ت و اصلاح امور نمی‌شد. در این حادثه سنگین شخصیت‌های برجسته‌ای مانند حجة‌الاسلام آل هاشم امام‌جمعه محبوب و معتبر تبریز، جناب آقای امیرعبداللهیان وزیر خارجه مجاهد و فعال، جناب آقای مالک رحمتی استاندار انقلابی و متدین آذربایجان شرقی و گروه یروازی و دیگر همراهان نیز به رحمت الهی پیوستند.

اینجانب پنج روز عزای عمومی اعلام می‌کنم و به ملت عزیز ایران تسلیت می‌گویم. جناب آقای مخبر طبق اصل ۱۳۱ قانون اساسی در مقام مدیریت قوه مجریه قرار می‌گیرد و موظف است به همراهی رؤسای قوای مقننه و قضائیه تربیتی دهند که ظرف حداکثر پنجاه روز رئیس‌جمهور جدید انتخاب شود. در پایان تسلیت صمیمی خود را به مادر گرامی جناب آقای رئیسی و همسر فاضل و بزرگوار ایشان و دیگر بازماندگان رئیس‌جمهور و خانواده‌های محترم همراهان به‌ویژه والد ماجد جناب آقای آل هاشم معروض می‌دارم و صبر و تسلائی آنان و رحمت الهی برای درگذشتگان را مسئلت می‌کنم.»

ادای احترام شخصیت‌ها و چهره‌های سیاسی به رئیس‌جمهوری

تشخیص مصلحت نظام با اشاره به اینکه رئیسی همواره در میانه میدان بود، گفت: تلاش‌های مستمر وی در راستای وظایفش از ویژگی‌های بارز ایشان بود. سپهر خلجی، رئیس شورای اطلاع‌رسانی دولت خصایص آیت‌الله رئیسی را سربازی، ولایت‌پذیری، اخلاص، صبوری و اخلاق خوانند که مسئولیت‌پذیری ایشان برگ زرین تاریخ پرافتخار ایران است. محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، شهید رئیسی را رفیق جان خطاب کرد و نوشت: یار باصفا و صادق امسام و رهبری سفرت بخیر. ما را فراموش نکن، دست این برادرت را هم بگیر و سلام ما را به حاج قاسم برسان.

نصرت‌الله یزمانفر، نماینده مشهد در مجلس، رئیس‌جمهور را دارای روحیه مردمی دانست که با آحاد مردم ارتباط برقرار می‌کرد و افزود: مردم او را دوست داشتند و به عنوان خادم ملت می‌شناختند. محمدصالح جوکار، رئیس کمیسیون امور داخلی کشور و شوراها آیت‌الله رئیسی را تابوشکن پشت میز نشستن عنوان کرد که روحیه جهادی در وجود او تبلور یافته بود. محمدحسن آصفری، نایب‌رئیس کمیسیون امور داخلی کشور و شوراها رئیس‌جمهور شهید آدمی نبود که صرفاً پشت میز بنشیند. زمانی که جلسات دولت تمام می‌شد، در میدان حضور پیدا می‌کرد. در بازدیدهای شخصی که خودش داشت، تابوی نشستن پشت میز را شکست. سیدنظام‌الدین موسوی، سخنگوی هیئت‌رئیسه مجلس، رئیسی را خادم ملتی نامید که در راه خدمت به مردم هم

به شهادت رسید و افزود: نامش در تاریخ جاویدان می‌ماند. مجتبی یوسفی، عضو هیئت‌رئیسه مجلس آیت‌الله رئیسی را فراتر از یک شخص دولتی و سیاسی دانست که به‌عنوان یک خادم همراه مردم بود و در دل مردم جا داشت.

تعداد دیگری از نمایندگان مجلس و همچنین نمایندگان اقلیت‌های دینی مجلس شورای اسلامی با انتشار مطالبی در فضای مجازی و پیام‌های تسلیت جداگانه شهادت رئیس‌جمهوری، وزیر امورخارجه و هیئت همراه او را تسلیت گفتند. غلامحسین محسنی‌آزهای رئیس قوه قضائیه، رئیس‌جمهور را نیروی مورد وفاق در میان جریان‌های مختلف در سال‌های اخیر خواند. غلامعلی حدادعادل، مشاور عالی رهبری انقلاب با اشاره به شخصیت پرتلاش، دلسوز، معنوی و مردمی رئیسی در سوگ او نوشت: «از تو با مصلحت خویش نمی‌پرذام/ همچو پروانه که می‌سوزم و در پروازم». مصطفی پورمحمدی، رئیس‌جمهور و امام‌جمعه تبریز را از استوانه‌های شورای مرکزی جامعه روحانیت مبارز خواند که همیشه زنده هستند.

یادداشت

فقدان وزیر و آینده وزارت خارجه

عبدالرضا فرجی‌راد

سفير اسبق ايران در نروژ و استاد ژئوپلیتیک

حسین امیرعبداللهیان در مقام وزیر امور خارجه دولت سیزدهم با آشنایی به مسائل جهان عرب و خاورمیانه، نقش فعالی در هشت ماه گذشته پس از جنگ حماس و اسرائیل ایفا کرد- و به دنبال آن بود که منطقه غرب آسیا وارد یک تنش گسترده و فراگیر نشود، اما در کنار آن، دیگر مسائل حساس حوزه سیاست خارجی و مشخصاً مذاکرات با آمریکا هم یکی از پرونده‌های کلان وزارت امور خارجه بود که مرحوم حسین امیرعبداللهیان سعی داشت آن را هم به نتیجه برساند. هرچند که مسیر تریسیمی و پیش‌شرط‌های این نوع گفت‌وگوها در پرونده هسته‌ای در نهادهایی مانند شورای عالی امنیت ملی گرفته می‌شود، اما مرحوم حسین امیرعبداللهیان تلاش می‌کرد که از ظرفیت‌های شخصی خود به نحو مطلوبی برای بهبود فضای مذاکرات استفاده کند. دراین‌باره و در روزهای اخیر آن چیزی که از طریق نهاد‌های فرادستی در حوزه وزارت امور خارجه، دیپلمات‌ها و مقامات مذاکره‌کننده سیاست‌گذاری شده است، این بود که گفت‌وگوها با طرف‌های آمریکایی در عمان برگزار شود. هرچند که قبل‌تر هم مذاکراتی در آمریکا انجام شده بود. حال با توجه به روند کنونی مذاکرات به نظر نمی‌رسد که با فقدان وزیر امور خارجه شاهد انقطاع، توقف و بن‌بست در گفت‌وگوها باشیم و در یک احتمال بدبینانه تنها با یک تأخیر چندروزه یا یکی، دو هفته‌ای همراه خواهد بود؛ چراکه مسیر ترسیم‌شده بین تهران و واشنگتن، مسیری بود که با چراغ سبز دو کشور همراه شده و پیش از عملیات طوفان الاقصی و جنگ حماس و اسرائیل به نتایج و تفاهماتی دست پیدا کرده بود که در سایه آن و در گام نخست، زندانیان دوتابعیتی آمریکایی آزاد شدند و شش میلیارد دلار از اموال بلوکه‌شده ایران هم در دسترس قرار گرفت. هرچند سایه جنگ حماس و اسرائیل، ریل‌گذاری گفت‌وگوهای ایران و ایالات متحده آمریکا را به یک چالش و توقف موقت کشاند، باوجوداین ضرورت‌ها و اقتضات سیاسی و دیپلماتیک هر

هشتم(ع) و در راه خدمت به مردم، به آرزوی دیرینه‌اش رسید و شربت شهادت نوشید. محسن رضایی، عضو مجمع تشخیص مصلحت نظام با بیان اینکه آیت‌الله رئیسی در تمامی مسئولیت‌های خود عاشقانه کوشید و در خدمت به نظام مقدس اسلامی، فداکارانه انجام وظیفه کرد، افزود: بی‌تردید نام او در تاریخ پرافتخار ملت ایران جاودانه خواهد ماند. علی لاریجانی در پیام تسلیت خود گفت: ان‌شاءالله خدمات ارزشمند آنان در پیشگاه الهی مرتبتی شایسته برای این سفرکردگان مهیا کرده است. دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام خدمت مخلصانه به مردم، تلاش خستگی‌ناپذیر در انجام مسئولیت، مدیریت جهادی و اخلاق‌مدارانه را از جمله ویژگی‌های بارز آیت‌الله رئیسی عنوان کرد. سیدکاظم انبارلویی، فعال سیاسی، شهید رئیسی را ابراهیم ملت نامید که خادم‌الرضا، خادم ملت و خادم محرومان و مستضعفین بود. آیت‌الله احمد جنتی، رئیس مجلس خبرگان رهبری، شهید رئیسی را نمونه اتم و اکمل مدیران انقلابی و ولایتی دانست که در امور محوله از هیچ کوششی دریغ نورزید. آیت‌الله آملی‌لایرجانی رئیس مجمع

گزارش

«مخبر» وارث پاستور

نص صریح اصل ۱۳۱ قانون اساسی، محمد مخبر را بر بالاترین مسند پاستور برای ۵۰ روز آینده نشانند و او قرار است مهم‌ترین تصمیمات روزهای آتی را با کمک رؤسای قوای مقننه و قضائیه و البته هیئت دولت رقم زده و انتخابات ریاست‌جمهوری را برگزار کند. نام محمد مخبر درست در بحبوحه کرونا بود که بر سر زبان‌ها افتاد و نامش با واکنس «برکت» گره خورد، همین‌دست اخبار بود که نزد مردم از او چهره‌ای مثبت‌تری باطنی با ویژگی‌های بارز ایشان بود. حتی اقتصادی و نه سیاسی ترسیم کرد. حتی با رفتن به پاستور به عنوان معاون اول رئیسی هم چهره او در حیطه اقتصاد بیشتر نمایان شد تا سیاست، تا جایی که در سه سال گذشته سکن‌دار تیم اقتصادی دولت او بود نه محسن رضایی یا وزیر اقتصاد و دارایی. هرچند او سال‌های دورتر از کرونا دستی در میدان سیاست جمهوری اسلامی ایران داشت. «محمد مخبر دزفولی» تیرماه

سال ۱۳۳۴ در دزفول زاده شد. پدر او حجت‌الاسلام علام‌عباس مخبر، از وعاظ و منبری‌های سرشناس است. دوران تحصیلات ابتدایی و دبیرستان را در دزفول و اهواز سپری کرد و پس از آن راهی دانشگاه شد. مخبر مدرک کارشناسی مهندسی برق، کارشناسی ارشد مدیریت با گرایش سیستم‌ها و دکترای مدیریت برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی دارد، همچنین در رشته حقوق بین‌الملل نیز دارای مدرک کارشناسی ارشد و دکتراست. حضور رسمی او در عالم سیاست به سال‌های ابتدایی پیروزی انقلاب ۵۷ و آغاز جنگ تحمیلی ایران و عراق باز می‌گردد؛

همان زمان که سپاه پاسداران در خوزستان کار خود را آغاز کرده بود، در آن مقطع محمد مخبر به عنوان مسئول بهداری سپاه دزفول منصوب شد و در تمام هشت سال جنگ ایران و عراق این سمت را بر عهده داشت. بعد از پایان جنگ، مدیرعامل شرکت مخابرات دزفول، معاون اجرایی شرکت مخابرات استان خوزستان و سپس مدیرعامل این شرکت شد. او دوره‌ای هم معاونت استانداری خوزستان را بر عهده داشت. فعالیت‌های محمد مخبر وقتی جدی‌تر شد که در دوران ریاست «محمد فروزنده» بر بنیاد مستضعفان او برای سمت معاونت حمل‌ونقل این بنیاد به پایتخت فراخوانده شد؛ البته این تنها سمتی نبود که مخبر در بنیاد مستضعفان به عهده داشت بلکه،

ریاست هیئت مدیره بانک سینا که زیر نظر بنیاد مستضعفان فعالیت می‌کرد، از دیگر منصب‌هایی بود که در این مدت به او سپرده شد. در همان سال‌ها محمد مخبر به عنوان نایب‌رئیس هیئت مدیره ایرانلس منصوب شد و این سمت نیز در کارنامه او ثبت شد. تیرماه سال ۸۶ و به ستاد فرمان اجرایی امام رفت و ریاست آن را بر عهده گرفت. بعد از پیروزی ابراهیم رئیسی در سیزدهمین انتخابات ریاست‌جمهوری در تازه‌ای در عالم سیاست به روی محمد مخبر باز شد و در روز ۱۷ مرداد، پنج روز بعد از تنفیذ ابراهیم رئیسی، به عنوان معاون اول رئیس‌جمهور منصوب شد. البته ارتقای او در میدان سیاست بعد از انتصابش به معاون اولی متوقف نشد و در شهریور ۱۴۰۱ با حکم رهبری به عضویت مجمع تشخیص مصلحت نظام درآمد و بر کرسی این نهاد تصمیم‌گیرنده تکیه زد. دیرپوز هم بعد از اتفاق ناگوار حادثه بالگرد ریاست‌جمهوری و رجوع به اصل ۱۳۱ قانون اساسی او با حکم رهبر انقلاب در مقام مدیریت قوه مجریه قرار گرفت که تا زمان انتخابات ریاست‌جمهوری چهاردهم وارث رئیسی در پاستور باشد.